

Függelék

Nagyobb könyvtárak esetén, amelyek esetleg több millió könyvet is tartalmaznak, a szabadpolcos rendszer nem oldható meg. Ekkor a könyveket **zárt raktárakban** tárolják, az olvasó pedig a katalógus segítségével válogathat a könyvek között. Gyakori a **vegyes rendszerű** megoldás is: a könyvek egy része szabadpolcon található, míg a ritkábban keresett könyvek zárt raktárban vannak.

A nagy könyvtárakban sok olyan könyv van, amely nem kölcsönözhető. Ennek többféle oka lehet, például hogy a könyv nehezen pótolható ritkaság, különösen értékes, vagy nagy iránta a kereslet, ugyanakkor kevés példány van belőle. Az ilyen könyveket az **olvasóteremben*** olvashatjuk.

Feladatok

6. Mi a könyvtár fogalma? Hogyan csoportosítjuk a könyvtárakat? Mondjunk minden csoportra egy-egy példát!
7. Melyek az iskolai könyvtár részei? Hogyan valósulnak meg a könyvtár feladatai a saját iskolai könyvtárunkban?
8. Mit jelentenek a következő fogalmak: szabadpolcos könyvkiválasztó övezet, zárt raktár, olvasóterem? Hogyan kapcsolódnak ezek a fogalmak egymáshoz?

Keresés a könyvtárban

Szépirodalmi művek elrendezése

A szépirodalmi műveket a polcokon a szerző vezetékneve alapján, **szoros ábécé-rendben helyezik el. A rendezés alapja a könyvtári ábécé.** Ennek lényege, hogy nem tesz különbséget a rövid és a hosszú magánhangzók között, illetve nincsenek benne kettős betűk. Tehát az A, illetve az Á betűvel kezdődő nevek egy csoportba kerülnek, csakúgy, mint a Z-vel és a ZS-vel kezdődőek.

Mi teremt rendet a szépirodalmi könyvek (balra), illetve az ismeretterjesztő művek (jobbra) között?

A könyv helyét a könyv gerincén is feltüntetik. Ez az azonosító az ún. *Cutter-szám* [kátter] vagy *betűrendi jel*. **A Cutter-szám* egy betűből és egy kétjegyű számból áll. A betű az író nevének kezdőbetűje, a szám pedig a szerzők nevének ábécé szerinti sorrendjében nő.** Természetesen a szám minden betűnél újrameződik.

Ha egy könyv több szerző művét tartalmazza (pl. verseket vagy novellákat tartalmazó antológiák), akkor a besorolás alapja a könyv címe. Ha egy szerző több könyvet is írt, akkor azok a mű címe szerinti szoros ábécé alapján következnek. Ilyenkor azonban a cím elején lévő névelőket nem veszik figyelembe.

Az ismeretterjesztő művek elrendezése

Az ismeretterjesztő műveket témájuk szerint csoportosítják. A csoportosítás alapja a nemzetközileg elfogadott Egyetemes Tizedes Osztályozás, röviden ETO vagy *szakjelzet*. **Az ETO* a könyveket 10 főcsoportba sorolja, ezeken belül 10 csoportba, ezeken belül 10 alcsoportba stb.**

Azonos ETO-szám esetén a könyveket még kiegészítik a Cutter-számmal is, így a könyv tényleges helyét az ETO-szám és a Cutter-szám együttesen határozza meg.

0 Általános művek	5 Természettudományok
1 Filozófia, pszichológia, erkölcs	51 Matematika
2 Vallástudományok	52 Csillagászat
3 Társadalomtudományok	53 Fizika
4 (üres)	531 Általános mechanika
5 Természettudományok	532 Folyadékok mechanikája
6 Alkalmazott tudományok, technika	532.1 Hidrosztatika
7 Művészetek, sport, játék	532.11 Nyomás
8 Nyelv- és irodalomtudomány	532.12 Összenyomhatóság
9 Földrajz, történelem, életrajzok	...

Az ETO főosztályai (balra) és példa az alosztályokra (jobbra). Ha két különböző nyelvű ember anyanyelvén kívül csak az ETO-t ismeri, megérthetik-e egymást?

A katalógusok

Ha egy adott könyvet keresünk, de nem tudjuk a helyét, vagy a könyvtár egy része zárt raktárban van, akkor a katalógusok segítségét kell igénybe vennünk.

A **katalógusok*** a katalóguscédulákat tartalmazzák különböző szempontok szerint elrendezve. **Minden katalóguscédula* egy-egy könyvet azonosít,** és tartalmazza a könyv legfontosabb adatait (szerző, cím, kiadó, kiadás éve, Cutter-szám, ETO-szám, a könyv méretei, oldalainak száma stb.).

A könyvtárakban általában többféle katalógus is szerepel, így egy adott könyvet többféle szempont szerint is kereshetünk. Ugyanarról a könyvről tehát több katalóguscédula is készül, melyet a számunkra kedvezőbb módon találhatunk meg.

A leggyakoribb a **szerzői betűrendes katalógus***. Ha a könyvnek több szerzője is van, akkor értelemszerűen a katalóguscédulát minden szerzőhöz be kell illeszteni. Ismeretterjesztő művek esetében gyakran célszerűbb inkább az **ETO-szám szerinti katalógus*** választani.